

Chapter

11

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา

Cultural Tourism Development of Old Town Site in Songkhla Municipality

สมศักดิ์ ตันติเศรณี*

ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี**

ประมาณ เทพสงเคราะห์***

แสนศักดิ์ ศิริพานิช****

-
- * นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนายั่งยืน มหาวิทยาลัยทักษิณ
- ** ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนายั่งยืน มหาวิทยาลัยทักษิณ
- *** รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
- **** ดร., อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา อาจารย์ที่ปรึกษาคุณุณินันท์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) เพื่อสร้างมาตรการเชิงนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยพัฒนา วิธีการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ รวมทั้งการศึกษาเอกสาร การสำรวจ และการสังเกตการณ์พื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา ประกอบการวิเคราะห์เชิงบรรยาย และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์สถิติพรรณนา วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา คือ ศักยภาพการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยว มีสถาปัตยกรรมเมืองเก่าที่สวยงาม มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม และด้านวิถีชีวิตชุมชน ประเพณีของชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ศักยภาพด้านการจัดการของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา คือ การที่มีองค์กรภาคีเครือข่ายภาคประชาชน เช่น ภาคีคนรักเมืองสงขลา สมาคม และโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทหลักต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ 1) แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านของเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา

สู่ระดับโลก 2) แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4) แนวทางในการพัฒนาระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5) แนวทางในการจัดการความรู้ 6) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา

มาตรการเชิงนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ 1) มาตรการการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลาสู่ระดับโลก 2) มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) มาตรการในการจัดการองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ และมรดกวัฒนธรรม 4) มาตรการในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5) มาตรการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน 6) มาตรการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา

คำสำคัญ: การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม/ เมืองเก่า/ เทศบาลนครสงขลา

Abstract

The objectives of this research are to 1) study the potential in cultural tourism development of the old town site in Songkhla municipality, 2) propose methods for cultural tourism development of the old town site in Songkhla municipality by using community participative process, and 3) create policy measures in the development of cultural tourism of the old town site in Songkhla municipality using community participative process.

This research and development study are using both quantitative and qualitative methods. Moreover, this research also using the documentary research, survey and observation in the old town area, for descriptive analysis in achieving the objective, including Participatory Action Research (PAR). This research is using descriptive statistics analysis in quantitative methods and content analysis for processing of qualitative method.

The results show that the cultural tourism potential of the Songkhla municipality old town are the attractions of the tourism destinations with beautiful old town architecture with artistic value, uniqueness of the activities and way of life of the people in the community, the old town management potential with contributions of the organizations or networks of conservation groups such as Songkhla Heritage Trust and community originated conservation projects which people have major roles in tourism promotion.

The methods in the cultural tourism development of Songkhla municipality old town area by using participative process are 1) methods for conservations and development of cultural tourism of Songkhla municipality old town for world heritage qualifying, 2) methods for the development of the potential of Songkhla municipality old city, 3) methods for cultural tourism promotion, 4) methods for the development of the cultural tourism administration, 5) methods for knowledge management, and 6) methods for the development of the community participation in cultural tourism development of Songkhla municipality old town.

Policy measures in cultural tourism development of Songkhla municipality old city using people participation are 1) measures for conservation and development of cultural tourism in Songkhla municipality old city for world heritage purpose, 2) legal measures on conservations and development of cultural tourism, 3) measures in historical knowledge management and cultural heritage for tourists and the community of Songkhla municipality old city, 4) measures in the development of the cultural tourism potential of Songkhla municipality old city, 5) measures in cultural tourism promotion of Songkhla municipality old town, and 6) measures in the environmental conservation of cultural tourism destinations in Songkhla municipality old town.

Keywords: Cultural tourism development/ Old town/ Songkhla municipality

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญอันดับ 4 ของโลก และมีแนวโน้มการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะตลาดในกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก ทั้งนี้องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : UNWTO) พยากรณ์ไว้ว่า ในปี พ.ศ. 2573 (ค.ศ. 2030) จะมีนักท่องเที่ยวในโลกรวมประมาณ 1.8 พันล้านคน และคาดการณ์ไว้ว่า เอเชียแปซิฟิกจะเป็นจุดหมายที่นักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวมากที่สุด และมีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 22 ในปี พ.ศ. 2553 เป็นร้อยละ 30 ในปี พ.ศ. 2573 ตามลำดับ (มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด และอัศวพงศ์ อ้นทอง, 2557, หน้า 7)

เมืองสงขลาเป็นเมืองประวัติศาสตร์และศูนย์รวมของวัฒนธรรมทั้งไทย จีน มุสลิม และชาวตะวันตก ทั้งยังเป็นจุดยกพลขึ้นบกของกองทัพญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 สภาพทั่วไป เทศบาลนครสงขลาอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลบ่อยางทั้งหมด มีลักษณะเป็นแหลมอยู่ระหว่างทะเลสาบสงขลา กับ ฝั่งทะเลหลวง (อ่าวไทย) พื้นที่ 9.27 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,739.75 ไร่ ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางรถไฟ 947 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดิน 950 กิโลเมตร และทางทะเลประมาณ 725 กิโลเมตร อยู่ห่างจากจังหวัดใกล้เคียงและประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ เมืองสงขลาถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีสถานที่ท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่งดงาม มีความหลากหลายและการคงอยู่ของวัฒนธรรม ภูมิทัศน์ สถาปัตยกรรม ผังเมือง ที่เป็นศูนย์รวมของความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้งไทย-จีน-มุสลิม และชาวตะวันตก วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ผสมผสานกลมกลืนของพหุวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และทำให้สงขลาเป็นจังหวัดหนึ่งที่น่ามาเยี่ยมเยียนสำหรับผู้สนใจการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ศึกษาประสบการณ์ ที่ได้สัมผัสกับศิลปะภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และการตั้งถิ่นฐานของประชาชน มรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ ตลอดจนการดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชนพร้อมกับการอยู่ร่วมกันของการพัฒนาชุมชนเมืองในปัจจุบันได้อย่างลงตัว

ดังนั้น เมืองสงขลาจึงเป็นยุทธศาสตร์ของภูมิภาคอาเซียน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม การพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ การท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บนกรอบของการพัฒนาเชิงมรดกวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญยิ่ง เทศบาลนครสงขลาเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่น มีบทบาทเป็นแกนนำในการพัฒนา ด้วยบทบาทของผู้วิจัยที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติของเทศบาลนครสงขลา ในการให้บริการสาธารณะแก่ชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนการประเมินผลนโยบาย การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเป็นภารกิจหนึ่งที่สำคัญ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศึกษาวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พร้อมทั้งสร้างมาตรการเชิงนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นแบบบูรณาการผสมผสานวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. เพื่อสร้างมาตรการเชิงนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้กำหนดขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรม ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม ภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ และแนวความคิดมีส่วนร่วมของชุมชน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ย่านเมืองเก่า เฉพาะในเขตพื้นที่ของถนน 3 สายในเขตเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ได้แก่ ถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงาม

3. ขอบเขตด้านประชากร (Population) และกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3.1 กลุ่มประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ ในเขตเทศบาลนครสงขลา ในการทำวิจัยในการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research)

3.2 กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลนครสงขลา ทั้งกลุ่มข้าราชการระดับสูงของ จ.สงขลา ผู้บริหาร เทศบาลนครสงขลาฝ่ายการเมือง และฝ่ายข้าราชการ ภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน

3.3 กลุ่มเป้าหมายสำหรับการประชุมกลุ่มย่อย ได้แก่ ข้าราชการ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ย่านเมืองเก่า ในเขตเทศบาลนครสงขลา

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2558 - กันยายน พ.ศ. 2559

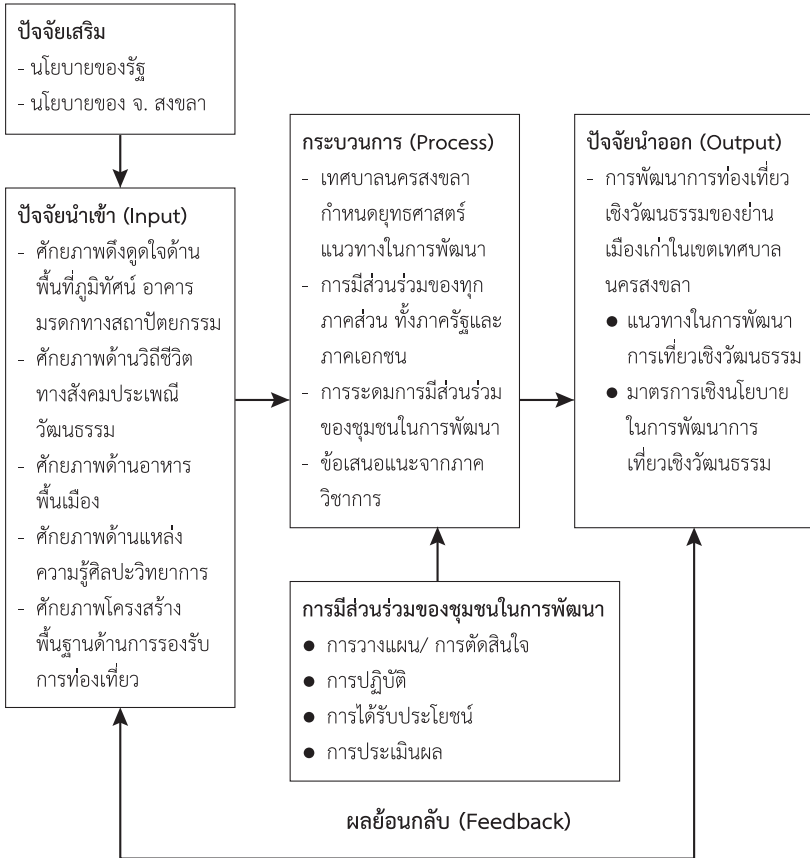
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางและมาตรการเชิงนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. เกิดกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นแบบบูรณาการ ผสมผสานวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตเทศบาลนครสงขลา
3. เกิดการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้กับพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

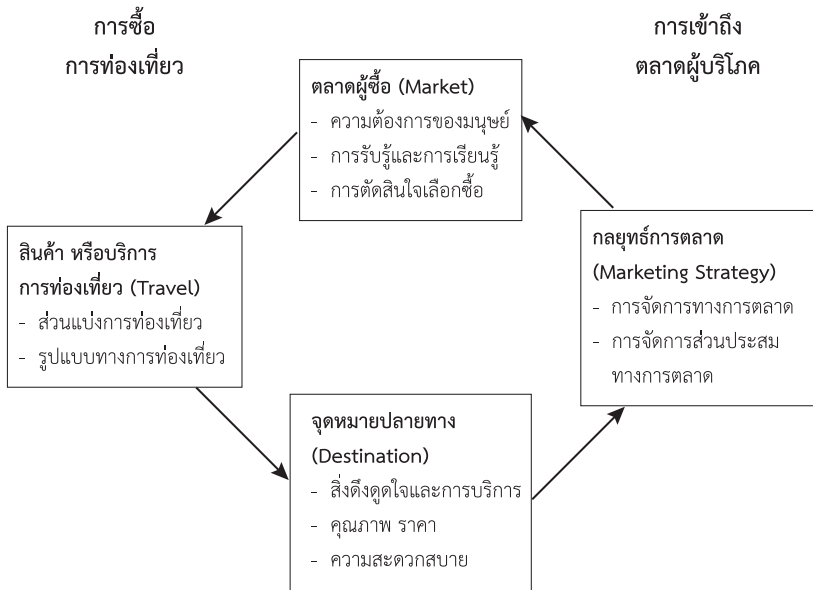
การวิจัยครั้งนี้จะทำการวิจัยตามกรอบแนวความคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวความคิดในการวิจัย

แนวคิดและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวเป็นพฤติกรรมการใช้เวลาว่างของมนุษย์ในแต่ละสังคมอย่างหนึ่ง มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการพัฒนาประเทศ ในระบบเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวมีความสำคัญมาก มีองค์ประกอบหลายส่วน คือ ตลาด การท่องเที่ยว จุดหมายปลายทาง และกลยุทธ์การตลาด ระบบการท่องเที่ยว รายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงระบบการท่องเที่ยว (Tourism System)

ที่มา: Mill and Morrison, 1985, p. 2

ปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งผู้ศึกษาหรือนักพัฒนาจะต้องเรียนรู้ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่สำคัญ และจำเป็นสำหรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยสำคัญ 5 ประการ (Five A's of Tourism) (Tourism WA, 2016) ได้แก่

1) Attraction หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวมีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว สามารถจูงใจนักท่องเที่ยว

2) Access หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเดินทางจากถิ่นที่อยู่ของนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการชม ทั้งนี้หมายถึง ระบบขนส่งและสาธารณูปโภคด้านการขนส่งที่เอื้อให้เกิดการเดินทางที่สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น

3) Accommodation หมายถึง สถานที่พักที่ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวก พร้อมให้บริการแก่นักท่องเที่ยว สร้างความรู้สึกสะดวกสบาย และปลอดภัย

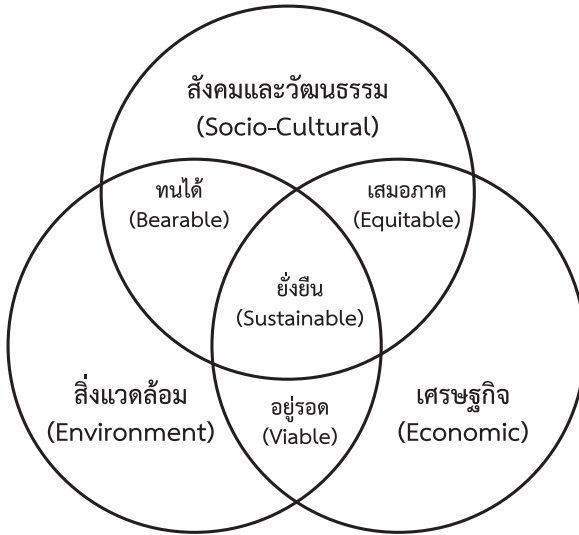
4) Amenities หมายถึง การบริการต่าง ๆ ที่จัดไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในระหว่างที่เดินทางท่องเที่ยวเพื่อสร้างความสะดวกสบาย ตอบสนองความต้องการ และสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว

5) Awareness หมายถึง การที่คนในชุมชนต้องมีความตระหนักและมีทัศนคติที่ดีต่อนักท่องเที่ยว ทั้งนี้หมายถึง คนทุกคน ธุรกิจทุกประเภท รวมถึงหน่วยราชการและเอกชน และการตระหนักถึงภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวหรือประเทศชาติ

แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development)

แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีจุดเริ่มต้นมาจากการที่องค์การสหประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2535 และได้ข้อสรุปให้ประเทศสมาชิกหันมาสนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เป็นกระแสของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้การประชุมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโลก (Earth Summit) ในปี ค.ศ. 1992 ผู้แทนจากนานาประเทศที่เข้าร่วมประชุม ได้ร่วมลงนามให้การรับรองแผนปฏิบัติการแผนแม่บทโลกศตวรรษที่ 21 (Agenda 21) ในการกำหนดนโยบายและแนวทางต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (สุธาวัลย์ เสถียรไทย, 2546, หน้า 2)

การพัฒนาที่ยั่งยืน จะต้องเป็นองค์รวม (Holistic approach) ของการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ในทัศนของฝ่ายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Division for Sustainable Development) แห่งหน่วยงานด้านเศรษฐกิจและสังคม (Department of Economic and Social Affairs) ขององค์การสหประชาชาติ พิจารณาการเมืองและวัฒนธรรม อยู่ใน “ภาคสังคม (Social)” ทำให้องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน มีเพียง 3 องค์ประกอบ ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงองค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)
(ที่มา: ญัฐพล ชันธไชย, 2555, หน้า 8 อ้างถึงใน WORLD BANK, 2008)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism)

การท่องเที่ยวของโลกในศตวรรษที่ 21 ใช้หลักการของแผนแม่บทของโลก (Agenda 21) เป็นกรอบในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงหลักการ 4 ประการคือ 1) การดำเนินกิจการท่องเที่ยวในขอบเขตที่ความสามารถรองรับของธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน 2) ความตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะมีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนอันเป็นเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น 3) การมีส่วนร่วมของเจ้าบ้านและผู้มาเยือนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว 4) การเชื่อมร้อยประสานความจำเป็นต่อการพัฒนาทางเลือกของชุมชนและการกำหนดแผนงานทางเศรษฐกิจ การดำรงอยู่และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ได้กล่าวถึงการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นการเดินทางไปสู่ประสบการณ์ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตชุมชน และความเข้าใจวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางวัฒนธรรมทั้งทางด้านภูมิปัญญา ความงดงาม และความรู้สึกพร้อมกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเป็นแรงผลักดันในการอนุรักษ์สืบทอดศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน (Ivanovic, 2008)

ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกเป็นประเภทย่อย ได้ 5 ประเภท ดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา, 2557, หน้า 220-221)

1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว โดยได้รับความรู้ ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์ และโบราณคดีในท้องถิ่น บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

2. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานศิลปวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น และศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้ ความเข้าใจต่อสภาพสังคม วัฒนธรรม และประเพณี

3. การท่องเที่ยวเชิงวิถีชนบท (Rural Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะ วิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษโดดเด่น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ ศึกษาผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน

4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ออกกำลังกาย หรือเล่นกีฬา หรือแข่งขันกีฬา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดรายการกีฬา ตามเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้สนุกสนานเพลิดเพลินกับการออกกำลังกาย หรือการเล่นกีฬา

5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม (Cultural Health Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพ เช่น การนวดตัว การนวดฝ่าเท้า การอบสมุนไพร และการฝึกสมาธิ

วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยพัฒนา ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบการวิเคราะห์เชิงบรรยาย การศึกษาเอกสาร การสำรวจ และการสังเกตการณ์พื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา รวมทั้งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) การวิจัยเชิงปริมาณด้วยการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังในศักยภาพการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศจำนวน 400 ราย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสนทนากลุ่มกับกลุ่มประชาชน ข้าราชการ สมาชิกภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม และตัวแทนจากภาคธุรกิจ ภาคเอกชนในพื้นที่ของย่านเมืองเก่าเขตเทศบาลนครสงขลา แล้วจึงใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและหาข้อสรุป สำหรับวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารระดับสูงของจังหวัด กลุ่มผู้บริหารของเทศบาลฝ่ายการเมือง และฝ่ายข้าราชการประจำ ภาคธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และประชาชน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การจัดกลุ่มข้อมูล (Categorization) และการตีความ (Interpretation)

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยและอภิปรายผล โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

ผลการศึกษา

1. การศึกษาศักยภาพของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.1 การสำรวจและการสังเกตการณ์ ผลการศึกษาศักยภาพของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา คือ ศักยภาพในการดึงดูดใจของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสถาปัตยกรรมเมืองเก่าที่สวยงาม มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่และประเพณีวัฒนธรรมกลุ่มคนในย่านเมืองเก่าที่ยึดมั่นตามแบบแผนขนบธรรมเนียมประเพณีจีนเป็นส่วนสำคัญในชีวิต และมีเทศกาลตามความเชื่อที่จะต้องถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติทุกปี เช่น เทศกาลสมโภช เจ้าพ่อหลักเมือง เทศกาลตรุษจีน ศักยภาพด้านการจัดการของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา มีองค์กรหรือภาคีเครือข่ายภาคประชาชน โครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทหลักต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว

1.2 ผลการสำรวจความความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลาในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลาตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 ราย แบ่งเป็นชาวไทย 200 ราย ชาวต่างชาติ 200 ราย สรุปผลการศึกษาที่สำคัญ มีดังนี้

1.2.1 ลักษณะส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของ นักท่องเที่ยว

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลเพศของนักท่องเที่ยว

ลำดับ	เพศ	ชาวไทย (จำนวน คน)	ร้อยละ	ชาวต่างชาติ (จำนวน คน)	ร้อยละ
1	ชาย	74	37.00	96	48.00
2	หญิง	126	63.00	104	52.00
	รวม	200	100.00	200	100.00

นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 ราย แบ่งเป็นชาวไทย 200 ราย ชาวต่างชาติ 200 ราย นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เป็นเพศชายชาย 74 คน คิดเป็นร้อยละ 37.00 เพศหญิง 126 คน คิดเป็นร้อยละ 63.00 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เป็นเพศชาย 96 คน คิดเป็นร้อยละ 48.00 และเพศหญิง 104 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00

ตารางที่ 2 แสดงอายุของนักท่องเที่ยว

ลำดับ	อายุ	ชาวไทย (จำนวน คน)	ร้อยละ	ชาวต่างชาติ (จำนวน คน)	ร้อยละ
1	ต่ำกว่า 20 ปี	27	13.50	11	5.50
2	20-30 ปี	68	34.00	49	24.50
3	31-40 ปี	44	22.00	76	38.00
4	41-50 ปี	30	15.00	50	25.00
5	51-60 ปี	16	8.00	11	5.50
6	61 ปีขึ้นไป	15	7.50	3	1.50
รวม		200	100.00	200	100.00

นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวพบว่า กลุ่มอายุอยู่ในช่วง 20-30 ปี มาเที่ยวมากที่สุด (ร้อยละ 34.00) รองลงมาคือ มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี (ร้อยละ 22.00) และพบว่า นักท่องเที่ยวอายุ 61 ปีขึ้นไปมาท่องเที่ยวอย่างน้อยที่สุด (ร้อยละ 7.50) สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า กลุ่มอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี มาเที่ยวมากที่สุด (ร้อยละ 38.00) รองลงมาคือ มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี (ร้อยละ 25.00) และพบว่านักท่องเที่ยวอายุ 61 ปีขึ้นไป มาท่องเที่ยวอย่างน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.50) เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวชาวไทย

ตารางที่ 3 แสดงอาชีพของนักท่องเที่ยว

ลำดับ	อาชีพ	ชาวไทย (จำนวน คน)	ร้อยละ	ชาวต่างชาติ (จำนวน คน)	ร้อยละ
1	เกษตรกรกรรม	6	3.00	22	11.00
2	ข้าราชการ	51	25.50	37	18.50
3	รับจ้าง/ พนักงานบริษัท	46	23.00	63	31.50
4	ภาคธุรกิจ/ เจ้าของกิจการ	26	13.00	43	21.50
5	อาชีพอื่นๆ	71	35.50	35	17.50
รวม		200	100.00	200	100.00

นักท่องเที่ยวชาวไทย พิจารณาตามอาชีพ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่อาชีพเกษตรกรกรรม ข้าราชการ รับจ้าง/ พนักงานบริษัทและภาคธุรกิจ/ เจ้าของกิจการ มาเที่ยวมากที่สุด (ร้อยละ 35.50) รองลงมาคือ อาชีพข้าราชการ (ร้อยละ 25.50) และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พิจารณาตามอาชีพ มีอาชีพรับจ้าง/ พนักงานบริษัท (ร้อยละ 31.50) มาเที่ยวมากที่สุด (ร้อยละ 35.50) รองลงมาคือ อาชีพภาคธุรกิจ/ เจ้าของกิจการ (ร้อยละ 21.50)

ตารางที่ 4 แสดงรายได้เฉลี่ยของนักท่องเที่ยว

ลำดับ	รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน	ชาวไทย (จำนวน คน)	ร้อยละ	ชาวต่างชาติ (จำนวน คน)	ร้อยละ
1	ต่ำกว่า 10,000 บาท	41	20.50	25	12.50
2	10,001-15,000 บาท	40	20.00	15	7.50
3	15,001-30,000 บาท	65	32.50	48	24.00
4	30,001-45,000 บาท	35	17.50	65	32.50
5	40,001-60,000 บาท	13	6.50	38	19.00
6	มากกว่า 60,000 บาท	6	3.00	9	4.50
รวม		200	100.00	200	100.00

นักท่องเที่ยวชาวไทย พิจารณาตามรายได้เฉลี่ย มีรายได้เฉลี่ย 15,000-30,000 บาท มาเที่ยวมากที่สุด (ร้อยละ 32.50) รองลงมาคือ รายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 20.50) นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พิจารณาตามรายได้เฉลี่ยมีรายได้เฉลี่ย 30,001-45,000 บาท มาเที่ยวมากที่สุด (ร้อยละ 32.50) รองลงมาคือ รายได้เฉลี่ย ต่ำกว่า 15,000-30,000 บาท (ร้อยละ 24.00)

1.2.2 ผลการศึกษาการสำรวจความคาดหวังในศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา ดังแสดงในรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนร้อยละความคาดหวังในศักยภาพการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว จำแนกตามระดับความคาดหวังในคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ในด้านความเป็นเอกลักษณ์ วิถีชีวิตชุมชน และองค์ความรู้

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	ชาวไทย (ร้อยละ)	ชาวต่างชาติ (ร้อยละ)
1	มีเอกลักษณ์ระดับท้องถิ่น สามารถพบเห็นได้ทั่วไป	16.00	6.50
2	มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด	18.50	12.00
3	มีเอกลักษณ์ระดับภาค	24.50	22.00
4	มีเอกลักษณ์ระดับชาติ	24.00	40.50
5	มีเอกลักษณ์ระดับโลก	17.00	19.00
รวม		100.00	100.00

ผลการศึกษาความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในศักยภาพการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว เรื่องคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ด้านความเป็นเอกลักษณ์ วิถีชีวิตชุมชนและองค์ความรู้ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความคาดหวังอันดับแรกคือ มีเอกลักษณ์ระดับภาค (ร้อยละ 24.50) รองลงมาคือ มีเอกลักษณ์ระดับชาติ (ร้อยละ 24.00) และพบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความคาดหวังอันดับแรกคือ มีเอกลักษณ์ระดับชาติ (ร้อยละ 40.50) รองลงมาคือ มีเอกลักษณ์ระดับภาค (ร้อยละ 22.00)

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนร้อยละความคาดหวังในศักยภาพการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว จำแนกตามระดับความคาดหวังในด้านความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	ชาวไทย (ร้อยละ)	ชาวต่างชาติ (ร้อยละ)
1	เกิดขึ้นน้อยกว่า 20 ปี	1.50	4.00
2	เกิดขึ้นระหว่าง 20-30 ปี	7.00	9.00
3	เกิดขึ้นระหว่าง 31-40 ปี	15.50	21.50
4	เกิดขึ้นระหว่าง 41-50 ปี	26.00	28.00
5	เกิดขึ้นนานกว่า 50 ปี	50.00	37.50
รวม		100.00	100.00

ผลการศึกษาความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในศักยภาพการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว เรื่องความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทย มีความคาดหวังอันดับแรกคือ มีความคาดหวังว่า ควรเกิดขึ้นนานกว่า 50 ปี (ร้อยละ 50.00) รองลงมาคือ ควรเกิดขึ้นระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 26.00) และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีความคาดหวังอันดับแรกคือ ความคาดหวังว่าควรเกิดขึ้นนานกว่า 50 ปี (ร้อยละ 37.50) รองลงมาคือ ควรเกิดขึ้นระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 28.00)

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนร้อยละความคาดหวังในศักยภาพการรองรับ
ด้านการท่องเที่ยว จำแนกตามระดับความคาดหวังในด้านการ
พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	ชาวไทย (ร้อยละ)	ชาวต่างชาติ (ร้อยละ)
1	ควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ขั้นพื้นฐาน ตามสมควร	5.00	2.00
2	ควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยว ในปัจจุบันได้ เป็นบางช่วงเวลา	3.50	3.50
3	ควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยว ในปัจจุบันได้พอเพียง อาจมีข้อจำกัด บางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	21.50	22.50
4	แหล่งท่องเที่ยวมีควรการพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ได้ดี อาจมีข้อจำกัดบางประการในการ พัฒนาต่อไปในอนาคต	48.00	40.00
5	แหล่งท่องเที่ยวควรมีการพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ได้ดีมาก สะดวกสบาย และมีหน่วยงาน ท้องถิ่นรับผิดชอบทั้งการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล	22.00	32.00
รวม		100.00	100.00

ผลการศึกษาความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในศักยภาพการรองรับด้านการท่องเที่ยว เรื่องการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติมีระดับความคาดหวังเช่นเดียวกันคือ มีความคาดหวังเป็นอันดับแรกว่า แหล่งท่องเที่ยวควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ดี อาจมีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต (นักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ 48.00 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ร้อยละ 40.00) รองลงมาคือคาดหวังว่า แหล่งท่องเที่ยวควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ดีมาก สะดวกสบาย และมีหน่วยงานท้องถิ่นรับผิดชอบทั้งการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล (นักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ 22.00 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ร้อยละ 32.00)

ตารางที่ 8 ความคาดหวังในศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านการจัดการในเรื่องการก่อตั้งองค์กร หรือภาคีเครือข่ายภาคประชาชน โครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	ชาวไทย (ร้อยละ)	ชาวต่างชาติ (ร้อยละ)
1	มีความสำคัญน้อยมาก	1.00	2.00
2	มีความสำคัญน้อย	3.50	4.50
3	มีความสำคัญปานกลาง	16.50	27.50
4	มีความสำคัญมาก	44.50	44.00
5	มีความสำคัญมากที่สุด	34.50	22.00
	รวม	100.00	100.00

ผลการศึกษาความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านการจัดการ เรื่องการก่อตั้งองค์กรหรือภาคีเครือข่ายภาคประชาชนโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีระดับความคาดหวังเช่นเดียวกัน คือ มีความคาดหวังเป็นอันดับแรกว่า มีความสำคัญมาก (นักท่องเที่ยวชาวไทย ร้อยละ 44.50 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ร้อยละ 44.00) และนักท่องเที่ยวชาวไทยมีความคาดหวังรองลงมาคือ มีความสำคัญมากที่สุด (ร้อยละ 34.50) ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความคาดหวังรองลงมาคือ มีความสำคัญปานกลาง (ร้อยละ 27.50)

1.3 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา จุดแข็งคือ การที่แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือ มีความสวยงาม ดึงดูดใจสถาปัตยกรรมเมืองเก่าที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ภูมิทัศน์ มรดกทางสถาปัตยกรรม ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือ การมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองท้องถิ่น ให้การสนับสนุน และศักยภาพด้านการจัดการในการดึงดูดชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เมืองค์กรหรือภาคีเครือข่ายภาคประชาชน

โอกาสของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลาคือ ผู้บริหารของจังหวัดสงขลาและองค์กรปกครองท้องถิ่นคือ เทศบาลและภาคประชาชน ร่วมกันให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการที่หน่วยงานภาคเอกชนที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการโรงแรมให้การสนับสนุน สำหรับข้อจำกัดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลาคือ ปัญหาเรื่องเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาเรื่องความขัดแย้งทางการเมือง

2. กำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากการดำเนินการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ รวมทั้งกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้การจัดประชุมและสัมมนาเชิงปฏิบัติการกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา สรุปแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยสรุปมีดังนี้

แนวทางที่ 1 แนวทางในการอนุรักษ์ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลาสู่มรดกโลก

แนวทางที่ 2 แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา

แนวทางที่ 3 แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา

แนวทางที่ 4 แนวทางในการพัฒนาระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา

แนวทางที่ 5 แนวทางในการจัดการความรู้

แนวทางที่ 6 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา

3. เพื่อสร้างมาตรการเชิงนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผู้วิจัยสรุปมาตรการเชิงนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีดังนี้

มาตรการที่ 1 มาตรการการอนุรักษ์ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลาสู่ระดับโลก โดยการใช้แนวทางในการอนุรักษ์ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา ด้วยแนวทางในการอนุรักษ์ตามหลักการของอิโคมอส (ICOMOS) การยึดหลักกลไกการจัดการ และการพัฒนาเมืองของยูเนสโก (UNESCO)

มาตรการที่ 2 มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลาคือการนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองเก่ามาบังคับใช้ได้แก่พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2525 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2535 และเทศบัญญัติ ควบคุมการก่อสร้างในย่านเมืองเก่า เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองเก่าของเทศบาลนครสงขลา

มาตรการที่ 3 มาตรการในการจัดการองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ และมรดกวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยว ประชาชนของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยการจัดทำฐานข้อมูลของแหล่งมรดกวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าด้วยวิธีถูกต้องตามหลักวิชาการ การสนับสนุนให้กลุ่มองค์กรต่าง ๆ จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมเข้าเสริมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เช่น ภาควิชาการเมืองสงขลาสมาคม ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน

มาตรการที่ 4 มาตรการในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยครอบคลุมทั้ง

ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา

มาตรการที่ 5 มาตรการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลาทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยอาศัยความร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานใกล้เคียง หน่วยงานราชการ รวมทั้งความร่วมมือของภาคเอกชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน

มาตรการที่ 6 มาตรการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยการให้ข้อมูลและเป้าหมายแก่ข้าราชการ ประชาชนในเขตพื้นที่ของเทศบาลในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าเทศบาลนครสงขลา และการดำเนินกิจกรรมและการณรงค์ต่าง ๆ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินการโครงการอย่างรอบคอบ

การอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ อภิปรายผลการวิจัยโดยยึดหลักวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนวทาง ซึ่งผู้วิจัยอภิปรายผลโดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผลจากการศึกษาศักยภาพการเป็นท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลาพิจารณาองค์ประกอบหลักทั้ง 3 ด้าน คือ ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพในด้านการบริหารจัดการ ผลการศึกษาสามารถอภิปราย

ได้ดังนี้ จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า ศักยภาพที่โดดเด่นในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา คือ ศักยภาพการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยว กล่าวได้ว่าเป็นจุดแข็งของเมืองเก่าสงขลา คือการมีสถาปัตยกรรมเมืองเก่าที่งดงาม มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนประเพณีของชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์เป็นย่านประวัติศาสตร์ใจกลางเมืองสงขลา ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นไปตามข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารจากสถาบันทักษิณคดีศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ ที่สรุปว่าการพัฒนาเมืองสงขลาในอดีตเกิดขึ้นโดยชาวจีนที่ได้พัฒนาเมืองสงขลามาตั้งแต่อดีต ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี (ศุภรัตน์ เพชรสกุลวงศ์ และนาถนเรศ อาคาสุวรรณ, 2554, หน้า 25-26) และพัฒนามากยิ่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ประวัติศาสตร์เมืองสงขลาเมืองสงขลาบ่ออย่างเริ่มต้นอย่างเป็นทางการเมื่อมีการประกอบพิธีวางเสาหลักเมืองวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2385 (ศุภรัตน์ เพชรสกุลวงศ์ และนาถนเรศ อาคาสุวรรณ, 2554, หน้า 29) จึงมีหลักฐานการพัฒนาเมืองสงขลาปรากฏอยู่มากมาย โดยเฉพาะสถาปัตยกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะของสถาปัตยกรรมจีนอย่างชัดเจน ทั้งบ้านเรือน ร้านค้า กุฎิสงฆ์ และองค์ประกอบสถาปัตยกรรมและการตกแต่งในวัดวาอาราม มรดกสถาปัตยกรรมเหล่านี้แม้จะสูญหายหรือถูกเปลี่ยนแปลงไปส่วนหนึ่ง แต่ยังคงปรากฏอยู่จำนวนมาก อาคารยังมีการใช้สอยอย่างต่อเนื่อง ทำให้สงขลามีบรรยากาศของเมืองประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตย่านใจกลางเมืองสงขลาที่เป็นแหล่งรวมสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นดังกล่าว ได้แก่ ถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงาม การศึกษาในครั้งนี้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า เมืองเก่าสงขลาเป็นแหล่งสถาปัตยกรรมโบราณ เนื่องจากในพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าเป็นแหล่งชุมชนที่มีชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่หนาแน่น จึงทำให้ลักษณะการสร้างบ้านเรือนของคนในชุมชนล้วนแสดงอิทธิพลของวัฒนธรรมจีนที่ผสมผสานอยู่อย่างเห็นได้ชัด อีกทั้งการที่ชุมชนเมืองเก่ามีเมืองท่าที่สำคัญในการติดต่อค้าขายกับต่างชาติ ชาวตะวันตกมาตั้งตั้งแต่อดีต

ทำให้เกิดการร่ววัฒนธรรมต่าง ๆ จากต่างชาติ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาบ้านเรือน เป็นแบบตึกทรงจีนผสมฝรั่ง หรือสถาปัตยกรรมตะวันตก ดังจะเห็นได้จาก หลักฐานทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนบ้านเรือนของคนในชุมชน ที่มีลักษณะเด่นที่มีเอกลักษณ์

ผลการศึกษาคั้งนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของสุภาวดี เชื้อพราหมณ์ (2546) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “ตึกแถว ผลผลิตทางกายภาพ และวัฒนธรรมใน ชุมชนเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” ที่สรุปผลการศึกษาว่า สถาปัตยกรรมตึกแถวใน ชุมชนเมืองเก่าสงขลาเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นการผสมผสานวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น รูปแบบสถาปัตยกรรมทั้งแบบจีน และแบบฝรั่ง ลักษณะของสถาปัตยกรรมดังกล่าวสามารถอธิบายปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลง และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชุมชน และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (Vernacular Architecture) ในฐานะที่เป็นผลผลิตทางสังคมวัฒนธรรม และการศึกษาของ สุภาวดี เชื้อพราหมณ์ เช่นเดียวกัน (พ.ศ. 2556) เรื่อง “พลวัตวิถีชีวิตพื้นถิ่นของชุมชนและเรือนใน ลุ่มทะเลสาบสงขลา ที่ศึกษา ถึงการอ่าน ความเปลี่ยนแปลงและหลากหลายของชุมชน และสถาปัตยกรรม พื้นถิ่น สรุปว่า สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นวิถีชีวิตชาวบ้านที่สะท้อนความต้องการ ประารถนา ความชื่นชอบของคนในชุมชนท้องถิ่นนั้นสู่ลักษณะทางกายภาพอย่าง ตรงไปตรงมา ตามบริบทของท้องถิ่น การดำเนินชีวิต วัฒนธรรม และความเชื่อ ต่อประเด็นนี้สามารถอภิปรายได้ด้วยแนวคิดของ โอลิเวอร์ (Oliver, 2006, p. 17) ที่กล่าวไว้ว่า สถาปัตยกรรมที่สื่อความหมายของพื้นถิ่น สร้างโดย คนท้องถิ่น และเป็นของคนในท้องถิ่นนั้น (of and by the people) สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน สะท้อนความต้องการ ความปรารถนา ความชื่นชอบ ความฝัน และคุณค่า สู่ลักษณะทางกายภาพ อย่างตรงไปตรงมา ไม่สามารถแยกบริบทของท้องถิ่น วิถีชีวิตการดำเนินชีวิต และความเชื่อได้

ผลการศึกษาคาดหวังในศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการจัดการในเรื่องต่อการก่อตั้งองค์กร หรือภาคีเครือข่ายภาคประชาชนโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทหลักต่อการจัดการการท่องเที่ยว ของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความคาดหวังอันดับแรก คือคาดหวังว่าการก่อตั้งองค์กร หรือภาคีเครือข่ายภาคประชาชนโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ที่เกิดจาก ท้องถิ่นมีความสำคัญมาก (ร้อยละ 48.50) และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติลำดับแรกคือคาดหวังว่าการก่อตั้งองค์กร หรือภาคีเครือข่ายภาคประชาชนโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากท้องถิ่นมีความสำคัญมาก (ร้อยละ 41.00) ต่อประเด็นนี้สามารถอภิปรายได้ว่า ชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการปกป้องคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนก่อให้เกิดพลังทางสังคมที่จะช่วยรักษามรดกวัฒนธรรมในชุมชนนั้น ๆ ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ดังเช่นการศึกษาของ (จเร สุวรรณชาติ, 2553) กรรมการภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคมที่ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2556 ได้ศึกษาเรื่องการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าสงขลา สรุปว่าการกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าจะประสบความสำเร็จ และเกิดความยั่งยืนในกระบวนการบริหารจัดการเมืองเก่า สิ่งสำคัญที่สุดคือ ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองเก่า บทบาทของภาคประชาชนในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมแนวทางการอนุรักษ์ที่คำนึงถึงวิถีชีวิตชุมชน บทบาทของภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคมที่ทำหน้าที่รวบรวม รักษา และเผยแพร่ความรู้เรื่องเมืองเก่าสงขลา ทั้งเรื่องมรดก และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองสงขลา แนวคิดการก่อตั้งองค์กรหรือภาคีเครือข่ายภาคประชาชนโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากท้องถิ่นนี้ ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลงานวิจัยของปกรณัม พัฒนานุโรจน์ (2557) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์อาคารพื้นถิ่นในย่านเมืองเก่าสกลนคร” ที่สรุปว่า ความพร้อมของคนในชุมชนที่พยายามสืบทอดและฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีของย่านเมืองเก่า โดยมีการตั้งชมรม “คนรักสกล” ซึ่งมีกลุ่มที่ปรึกษา

ทั้งจากคนนอก และคนในที่เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ รวมถึงประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือรวมกลุ่มกันสร้างภาคีเครือข่าย และมีส่วนร่วมในการพัฒนา การจัดตั้งหน่วยงานด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการจัดการความรู้ซึ่งทำให้เกิดประสิทธิผลในการการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวความคิดของแบลงค์ (Blank, 1989, p. 4) ที่เสนอแนะว่าชุมชนมีอำนาจในการควบคุม และบริหารจัดการทรัพยากร ในท้องถิ่น และมีบทบาทในการวางแผนการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

2. กำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากการศึกษาครั้งนี้สามารถกำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดมาจากแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่สรุปว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเป็นองค์รวม (Holistic Approach) เป็นการพัฒนาที่ครบทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง สังคม พร้อมด้วยการรักษาคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น จากแนวทางการพัฒนาดังกล่าว นำมาสู่หลักการของการพัฒนาการท่องเที่ยวของโลกในศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักการของแผนแม่บทของโลก (Agenda 21) เป็นกรอบในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่มีหลักการว่าการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจพร้อมด้วยพัฒนา มุ่งเน้นการรักษาสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่า ในเขตเทศบาลนครสงขลายึดหลักการดังกล่าวเช่นกัน กล่าวคือผู้วิจัยได้สรุป และเสนอแนวทางครบทั้ง 3 ด้าน คือ ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และศักยภาพด้านการจัดการ แนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพดังกล่าว ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยใช้ฐานคิดที่ว่า ปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งผู้กำหนด แนวทางหรือนักพัฒนาจะต้องเรียนรู้ และทำความเข้าใจประกอบไปด้วยปัจจัย สำคัญ 5 ประการ (Five A's OF TOURISM) (Tourism WA, 2016) ประกอบด้วย 1) Attraction สถานที่ท่องเที่ยวมีความสวยงาม โดดเด่น มีเอกลักษณ์ สามารถจูงใจนักท่องเที่ยว 2) Access สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเดินทาง จากที่อยู่ของนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการชม รวมถึงระบบขนส่งและสาธารณูปโภค ที่เอื้อให้เกิดการเดินทางที่สะดวกสบาย มากยิ่งขึ้น 3) Accommodation สถานที่พักที่ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวก พร้อมให้บริการแก่นักท่องเที่ยว สร้างความรู้สึก สะดวกสบาย และปลอดภัย 4) Amenities การบริการต่าง ๆ ที่จัดไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในระหว่างที่เดินทางท่องเที่ยวเพื่อสร้างความสะดวกสบาย และสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ระบบโทรคมนาคม 5) Awareness มีความหมายครอบคลุม ถึงการที่คนในชุมชนต้อง มีความตระหนัก และมีทัศนคติที่ดีต่อนักท่องเที่ยว และการตระหนักถึง ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวหรือประเทศชาติ

แนวทางในการอนุรักษ์ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลาสู่มรดกโลกผู้วิจัยเสนอแนวทางในครั้งนี้ สามารถอธิบายด้วยแนวทางในการอนุรักษ์ตามหลักการของ ICOMOS การยึดหลักกลไกการจัดการ และการพัฒนาเมืองของ UNESCO ที่ว่าด้วยที่ว่า ด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม และธรรมชาติของโลก การดำเนินการ ในการอนุรักษ์ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าในเขต

เทศบาลนครสงขลาสู่มรดกโลกจะต้องมีดำเนินการหลักการดำเนินการเพื่ออนุรักษ์มรดกสิ่งก่อสร้างพื้นถิ่น โดยคำนึงถึงลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาของชุมชน การเคารพคุณค่าวัฒนธรรมและลักษณะแบบดั้งเดิมที่ผสานกลมกลืนกับวัฒนธรรมและธรรมชาติ การรักษามรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนที่ให้ความสำคัญต่อการรับรู้ ตระหนัก และการให้ความสำคัญของท้องถิ่นในการอนุรักษ์ ผลการศึกษาที่ผู้วิจัยกำหนดแนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดของยงฉนิศร์ พิมลเสถียร (2556) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประเด็นวิกฤติเรื่องการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในเมืองสำหรับประเทศไทย” ที่ได้สรุปแนวทางในการปฏิบัติว่า ควรมีการผนวกการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนเข้ากับแผนพัฒนาเมืองและผังเมือง สิ่งสำคัญคือ การออกข้อกำหนดจากการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นกฎหมายระดับท้องถิ่น (Zoning Ordinance) และการจัดทำแผนการจัดทำแผนอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์กับแผนพัฒนาท้องถิ่น

แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา ที่สำคัญคือ แนวทางดำเนินการด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและการบริการทั้งด้านผลิตภัณฑ์และบริการหลัก (Core Service) เช่น การบริการนำชมเมืองเก่า ภูมิทัศน์ และมรดกทางสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรมที่มีคุณค่า มีความงามทางศิลปวัฒนธรรม ในลักษณะ Tourism Package การบริการนำชมเมืองเก่า ภูมิทัศน์ และมรดกทางสถาปัตยกรรม และศาสนสถาน เช่น วัดมัสยิดมิมาวาส มัสยิดอุสาสนอิสลาม บ้านจรรยาชนัญปุณ และสถาปัตยกรรมที่สำคัญที่เคยเป็นบ้านพักของบุคคลสำคัญในอดีต เช่น บ้านหลวงอนันตสมบัติ (एम) ซึ่งปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา การดำเนินการด้านผลิตภัณฑ์และบริการเสริม (Supplementary Service) เช่น การบริการให้ใช้ห้องบรรยายสรุป ที่โรงสีแดง หีบ ไม้ หิน สำหรับการฝึกอบรม ประชุมหรือสัมมนา การนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลาในครั้งนี้เป็นไปตามหลักการการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นรูปแบบการพัฒนา

การท่องเที่ยวที่เน้นประสบการณ์ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตชุมชน เน้นความเข้าใจวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ทั้งทางด้านภูมิปัญญา ความงาม และความรู้อีก พร้อมกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเป็นแรงผลักดันในการอนุรักษ์ สืบทอดศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น

3. สร้างมาตรการเชิงนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

มาตรการเชิงนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่สำคัญคือ มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการใช้มาตรการทางกฎหมายบังคับให้เอกชนหรือถอนสิ่งปลูกสร้างที่บุกรุกทับพื้นที่ของเมืองเก่าเทศบาลนครสงขลา การให้ข้อมูลประกาศให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้ถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เมืองเก่าของเทศบาลนครสงขลา มาตรการนี้ผู้วิจัยศึกษาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่ามีหลายฉบับ และหลายลักษณะที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถอภิปรายได้ด้วยการใช้มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ได้แก่ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2525 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2535 และเทศบัญญัติของเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการก่อสร้างอาคารในย่านเมืองเก่าก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเร่งทำ และสิ่งสำคัญคือเร่งผลักดันให้ย่านเมืองเก่าสงขลาสู่มรดกโลกโดยเร็ว

มาตรการในพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยเสนอการเสริมสร้างศักยภาพทั้ง 3 ด้าน

คือ ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และศักยภาพด้านการจัดการจากแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สู่มาตรการเพื่อการปฏิบัติจริง ผลการศึกษาครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อิศรัภุทธิ์ รินโรสงค์ และคณะ (2552) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา” ที่สรุปว่า แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา คือ การเสริมสร้างศักยภาพทั้ง 3 ด้านเช่นกัน คือ ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และศักยภาพด้านการจัดการของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลเมืองนครสงขลา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์เพื่อพัฒนาแนวทาง และมาตรการเชิงนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. นำองค์ความรู้ที่ได้ไปเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ในภูมิภาคอาเซียน เช่น กลุ่มประเทศ CLMV (กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม) และกลุ่มเครือข่ายงานด้านเมืองเก่าของประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย
3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ ศึกษาวิจัยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดทั่วไป

รายการอ้างอิง

- จเร สุวรรณชาติ. (2553). ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าสงขลา. *วารสารวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย*, 2(1).
- ณัฐพล ชันชัย. (2555). *การพัฒนาประเทศ: ทฤษฎีแนวคิด ความท้าทาย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เอ็น แอนด์บิสซิเนส.
- นินสา ชัชกุล. (2557). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา. (2557). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2557). การอนุรักษ์อาคารพื้นถิ่นในย่านเมืองเก่าสกลนคร. *วารสารลุ่มน้ำโขง*, 10(2), 1-20.
- ภราเดช พยัฆวิเชียร.(2558). กรอบแนวคิดการพัฒนาเมืองที่มีเอกลักษณ์ให้น่าอยู่น่าเที่ยว. ใน *เอกสารการสัมมนาเมืองในประเทศไทยให้มีเอกลักษณ์สู่เมืองไทย น่าอยู่ น่าเที่ยว*. (หน้า 3-10). วันที่ 10 กันยายน 2558 โรงแรมมิราเคิลแกรนด์. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ภราเดช พยัฆวิเชียร. (2558). *ท่องเที่ยววิถีไทย*. ใน *เอกสารประชุมวิชาการสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)*. (หน้า 3-5). วันที่ 6 พฤษภาคม 2558. ณ โรงแรมเมอร์เคียว. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

มีงสรรพ์ ชาวสะอาด และอัครพงศ์ อั้นทอง. (2557). เศรษฐกิจท่องเที่ยวของประเทศไทย. ใน *เอกสารประชุมวิชาการสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ*. (หน้า 7-9). วันที่ 6 พฤษภาคม 2558 ณ โรงแรมเมอร์เคียว. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ยงธนินทร์ พิมลเสถียร. (2556). ประเด็นวิกฤตเรื่องการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในเมืองสำหรับประเทศไทย. ใน *ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย*. (หน้า 101-109). กันยายน 2555 - สิงหาคม 2556.

ศรุตม์ เพชรสกุลวงศ์ และนาถนเรศ อากาศสุวรรณ. (2554). *การศึกษาสถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่าสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองเก่าจังหวัดสงขลา เพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).

สุธาวัลย์ เสถียรไทย. (2546). *ธรรมาภิบาลด้านสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุภาวดี เชื้อพราหมณ์. (2546). *ดีก็แถว ผลผลิตทางกายภาพและวัฒนธรรมในชุมชนเมืองเก่าจังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสถาปัตยกรรม, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุภาวดี เชื้อพราหมณ์. (2556). *พลวัตวิถีชีวิตพื้นถิ่นของชุมชนและเรือนในลุ่มทะเลสาบสงขลา*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อิศรัฎฐ์ รินไธสง, จิตาภา สุวรรณฤกษ์, การตนา สุวรรณโณ, กิตติยา ชนะกิจ, พัชรพล ณ พัทลุง และสถาวิทย์ จันจุฬา. (2552). *รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา*. สงขลา: องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา.

Blank, U. (1989). *The Community Tourism Industry Imperative: The Necessity, The Opportunity Its, Potential*. New York: Venture Publishing.

ICOMOS. (1999). *Cultural Tourism Charter : Principle and Guideline for Managing Tourism at Palace of Cultural and Heritage Significance*. New York: Pearson-Adison Wesley.

Kotler, P. & Armstrong, G. (2016). *Principle of Marketting*. Edinburgh: Pearson Education.

Mill, R. C. & Morison, A. M. (1985). *The Tourism System: An Introductory Text*. New York: Prentice Hall.

Oliver, P. (2006). *Built to Meet Needs : Cultural Issues in Vernacular Architecture*. Amsterdam: Elsevier.

Tourism Western Australis. (2009). *Five's of Tourism*. Retrieved April 2, 2016, from <http://www.tourism.wa.gov.au>

UNWTO. (2011). *Tourism Toward 2030/ Global View*. Madrid: UNWTO.

UNWTO. (2013). *UNWTO World Tourism Barometer*. Madrid: UNWTO.

